

Zdenko Vinski

ZDENKO VINSKI

U godini 1988. navršava se 75. obljetnica života i 50. obljetnica znanstvenoistraživačkog rada našega istaknutog znanstvenika i poznatog stručnjaka — znanstvenog savjetnika dr. Zdenka Vinskog.

Z. Vinski rođen je u Zagrebu godine 1913. Tu je završio osnovnu i srednju školu; studij je započeo g. 1932. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beču, gde je i doktorirao g. 1937. Nakon teških ratnih godina započeo je raditi g. 1945. kao kustos u Arheološkom muzeju u Zagrebu, gdje ostaje sve do odlaska u mirovinu g. 1979. Osim mnogih drugih zaduženja, od g. 1951. do 1953. bio je direktor toga muzeja. U znanstvenim zvanjima dosegao je najviši stupanj: od g. 1967. ima zvanje znanstvenog savjetnika. Dopisni je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti od g. 1986.

U svojem dugogodišnjem radu najznačajnije rezultate postigao je Z. Vinski u stručnom i znanstvenom proučavanju ranosrednjovjekovne arheologije, a imao je značajan udio i u proučavanju prethistorijske arheologije. Sve se to najbolje vidi iz mnogobrojnih studija i rasprava objelodanjenih u mnogim publikacijama, osobito u arheološkoj periodici. Njegova bibliografija broji blizu stotinu bibliografskih jedinica (»Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu«, 3. ser., sv. XII—XIII, Zagreb 1979—80, IX—XV).

Kao voditelj srednjovjekovnog odjela u Arheološkom muzeju u Zagrebu, intenzivno je proučavao i sistematizirao srednjovjekovni arheološki fundus (starijih i novih nalaza), pa je tako uspio formirati bogatu i sintetički vrlo edukativnu srednjovjekovnu zbirku, koja je dio stalne postavice Arheološkog muzeja. Uz to je postavio i nekoliko vrlo uspješnih tematskih izložbi. Osim znanstvenoistraživačkog rada u Muzeju, budno je pratio sve što se zbiva na polju novih arheoloških otkrića na terenu. Sâm je izveo niz terenskih istraživanja. Od njih su opsežnija: iskopavanje gradišta u Mrsunjskom lugu (1949), iskopavanje groblja bjelobrdске kulture na Lijevoj Bari u Vukovaru (1951—1953) i iskopavanje groblja iz vremena seobe naroda u Kninu (1966—1971).

Posebno poglavlje u radu Z. Vinskoga čini njegov pedagoški rad, koji je provodio s velikim uspjehom. Habilitirao se na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, predavao je od g. 1951. do 1954. kao naslovni docent, a onda, uz manje prekide, do g. 1961. kao honorarni profesor. Od g. 1967. do 1971. bio je nastavnik za srednjovjekovnu arheologiju na Filozofskom fakultetu Univerze u Ljubljani, gdje je g. 1969. postao honorarni redoviti profesor. Nakon g. 1971. predavao je povremeno na postdiplom-

skom studiju u Ljubljani i Zadru. Isto tako povremeno je g. 1963. predavao na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Göttingenu. Odgojio je niz generacija mladih studenata, od kojih su mnogi danas već priznati stručnjaci. Mnogim generacijama studenata ostat će u trajnom sjećanju njegova predavanja iz ranosrednjovjekovne arheologije, naročito ona vezana uz razdoblje seobe naroda. Mnogi njegovi studenti, s kojima je i kasnije, kao kolega, surađivao u radu, pamtit će ga kao brižnog učitelja koji je bio spreman da im svojim savjetima, u počecima njihova rada, pruži pomoć, bilo da se radilo o tiskanju njihovih radova, bilo o njihovu znanstvenom napredovanju. Kako sam i sâm bio jedan od tih njegovih đaka, drago mi je što mu i u ovoj prilici mogu u ime svih kolega izraziti dužnu zahvalnost.

Najsadržajniji je i najznačajniji rad Z. Vinskog svakako u obradi arheološke građe i problematike vezane uz ranosrednjovjekovnu arheologiju. Golem znanstveni doprinos, koji u ovom kratkom osvrtu nije moguće u potpunosti iskazati, dao je Z. Vinski u proučavanju jednog od najkompleksnijih arheološko-povijesnih pitanja vezanih uz seobu naroda u jugoistočnoj Evropi i kulturnom kontinuitetu, obradivši dosad znanstveno nesagledani kasnoantički, barbarizirani kulturni i etnički stratumi (arheološki fundus 5—7. st.), na koji se nadovezuje kultura južnih Slavena nakon njihova dolaska u novu domovinu. Znanstvene rezultate i zaključke iz toga područja objavljivao je u arheološkoj periodici. Evo naslova samo nekih njegovih radova iz toga kruga: »Arheološki spomenici velike seobe naroda u Srijemu«, »Zikadenschmuck aus Jugoslawien«, »O nalazima 6. i 7. stoljeća u Jugoslaviji s posebnim osvrtom na arheološku ostavštinu iz vremena prvoga avarskog kaganata«, »Rani srednji vijek u Jugoslaviji od 400. do 800. godine«, »Kasnoantički starosjedioci u salonitanskoj regiji prema arheološkoj ostavštini predslavenskog supstrata«.

Drugo područje intenzivnog znanstvenog interesa Z. Vinskog jest proučavanje ranije faze starohrvatskog razdoblja, tj. 8—10. stoljeća. Osvjetlio je niz neriješenih problema iz toga vremena obradivši ih u mnogim znanstvenim radovima i zaokruženim sintezama. I ovdje ćemo spomenuti samo neke njegove radove iz toga kruga: »Nešto o datiranju starohrvatskih arheoloških nalaza«, »Gibt es frühslawische Keramik aus der Zeit der südslawischen Landnahme?«, »O nekim zajedničkim značajkama slavenskih nekropola s područja dalmatinske Hrvatske, Blatnog jezera i Moravske u 9. stoljeću«, »O postojanju radionica nakita starohrvatskog doba u Sisku«. — Osobitu znanstvenu pažnju posvetio je Z. Vinski proučavanju karolinškog utjecaja na mladu hrvatsku ranofeudalnu kneževinu od kraja 8. i u toku 9. stoljeća, ponajviše istražujući i proučavajući arheološke nalaze, posebno mačeve u grobovima otkrivenim na i oko područja ranofeudalne hrvatske kneževine 9. stoljeća. Najznačajniji su mu radovi s tom tematikom: »Oružje na području starohrvatske države do godine 1000«, »O primjeni rendgenskog snimanja pri istraživanju ranosrednjovjekovnih mačeva«, »Zu karolingischen Schwertfunden aus Jugoslawien«, »Razmatranja o poslijekarolinškim mačevima 10. i 11. stoljeća u Jugoslaviji«, »Marginalija uz izbor karolinškog oružja u jugoistočnoj Evropi«.

Osim spomenutih radova, Z. Vinski objavio je i niz recenzija i kritika, npr.: »Povodom publikacije J. Kovačević, Arheologija i istorija varvarske

kolonizacije južnoslavenskih oblasti od IV do početka VII veka«, »D. Csallány, Archäologische Denkmäler der Gepiden im Mitteldonaubecken« i dr.

Zahvaljujući svojoj velikoj erudiciji, znanstvenoj akribiji i sposobnosti primjene svih suvremenih metoda (npr. prvi je u nas primijenio rentgensko snimanje u arheologiji), kao i svojoj već poslovičnoj stvaralačkoj radnoj energiji, u svojim je objavljenim studijama rasvijetlio niz ključnih znanstvenih problema iz ranosrednjovjekovne arheologije, davši i neke fundamentalne priloge o razvoju i utjecaju karolinške kulture na ranosrednjovjekovnu Hrvatsku, što je imalo odjeka i u znanstvenim krugovima izvan naše zemlje, gdje je izuzetno cijenjen i priznat kao stručnjak.

Z. Vinski djelovao je i u mnogim drugim poslovima naše arheologije i kulture uopće. Bio je urednik ili član uredništva mnogih časopisa, a sada je član uredništva »Starohrvatske prosvjete« i njezin vrlo aktivni suradnik. Bio je član raznih savjeta i društava. Dopisni je član Njemačkog arheološkog instituta i Austrijskog arheološkog instituta. Suradnik je u raznim enciklopedijama u kojima je obradio velik broj priloga, od kojih značajno mjesto zauzimaju natuknice (više od stotinu njih) u Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas (Prag). Sudjelovao je u mnogim stručnim i znanstvenim skupovima i simpozijima, kako u zemlji tako i u inozemstvu, gdje je održao niz predavanja. Osim mnogih znanstvenih saopćenja podnesenih na kongresima jugoslavenskih arheologa, srednjovjekovne sekcije Arheološkog društva Jugoslavije i skupovima Hrvatskog arheološkog društva (kojeg je počasni član); naročito su ostala zapažena njegova tiskana predavanja održana na znanstvenim kongresima (UISPP) većinom izvan naše zemlje: na V. međunarodnom kongresu za prethistoriju i protohistorijsku arheologiju u Hamburgu, zatim na VI. međunarodnom kongresu u Rimu, na VII. međunarodnom kongresu u Pragu, na VIII. međunarodnom kongresu u Beogradu, na I. međunarodnom kongresu za slavensku arheologiju u Warszawi, na II. simpoziju za arheologiju Karpata u Krakówu, na jubilarnom međunarodnom kolokviju »Kneževski grobovi ranog srednjeg vijeka u Evropi« održanom u Mainzu i dr.

U toku svoga dugogodišnjeg kontinuiranog stručnog i znanstvenog rada Z. Vinski stekao je neprocjenjive i trajne zasluge, koje ga svrstavaju među najistaknutija imena u našoj arheološkoj znanosti. Njegov je doprinos proučavanju naše arheološke kulturne baštine, sasvim sigurno, toliko velik da je postao nezaobilazan i trajan.

Posvećujući mu ovaj skroman svezak »Starohrvatske prosvjete«, želimo mu i ovom prilikom dobro zdravlje, dug život i plodan nastavak znanstvenoistraživačkog rada.

Dušan Jelovina